

ואם כן שייך טעם זה אף כשהגיע זמן הנישואין, כי היות והוא חייב במזונותיה בהגעת הזמן, הרי היא נודרת על דעתו.

אבל לגבי אכילת **תרומה**, אין סיבה בכך שהוא מפרנסה בהגעת הזמן, כדי להחשיבה כנשואה. ולכן, **אפילו** שאיסור אכילתה של ארוסה לכהן בתרומה אינו אלא **מדרבנן**, **נמי לא אכלה**.

כשהיא זקוקה **לאחר**, ולא כשהיא זקוקה **לשנים**. כי אין היא נחשבת כארוסה, ואין היבם יכול להפר אפילו בשותפות עם האב.

ומביאה המשנה את טעמי המחלוקת בין שלשתם:

אמר רבי אליעזר: יש ללמוד בקל וחומר, כדברי:

ומה אם אשה שקנה הוא לעצמו על ידי קידושין, הרי הוא **מיפר נדריה**.

מתניתין:

אשה שהקנו לו מן השמים, על ידי מיתת בעלה [אחיו המת], והיא עתה זקוקה לו ליבום [ואסורה להנשא לשוק], מבלי שעשה בה כל קנין — **אינו דין שיפר נדריה?**

אמר לו רבי עקיבא: לא תדון קל וחומר זה. כי יש לפרוך אותו —

אם אמרת באשה שקנה הוא לעצמו, שיכול הוא להפר נדריה, הרי זה מחמת שהיא קנויה לו באופן מוחלט, לפי שאין **לאחרים** בה רשות.

אך, וכי תאמר דין זה **באשה שהקנו לו מן השמים**, שיש גם **לאחרים** בה רשות!

לפי שכל אחד מהאחים יש לו זכות לייבמה.

א-טו

שומרת יבם [אשה שמת בעלה והרי היא זקוקה ליבום על ידי אחי בעלה], **בין** אם היא זקוקה **ליבם אחד** [שיש לבעלה אח אחד] **בין** אם היא זקוקה **לשני יבמין** [שיש לבעלה כמה אחים].

רבי אליעזר אומר: יפר היבם את נדריה.

והגמרא מעמידה את דבריו כשעשה בה מאמר [קידושי כסף או שטר], ודינה הוא כארוסה, ומפר היבם בשותפות עם האב.

רבי יהושע אומר: היבם מפר רק באופן שהיא זקוקה ליבם **אחד**, **אבל לא לשנים** [יבואר בגמרא].

רבי עקיבא אומר: אין היבם מיפר כלל, לא

היה דין זה בכל אדם הנודר על דעת חבריו, לא היה צריך לשונות מיוחדים, אלא אם רוצה לבטל את הנדר יבטלו בכל לשון שהוא.

ומפרש הר"ן, שכונת הגמרא היא, שהטעם הזה, שאשה נודרת על דעת בעלה, זהו רק סיבה לומר שמשום כך זיכתה התורה לבעל את נדרי אשתו. ומכיון שנודרת על דעתו כבר משעת הגעת זמן הנישואין, זיכתה התורה את נדריה

לו את נדרו ואין צורך להתירו עפ"י חכם, והוכחתם מהא דאמרין שהטעם שבעל מיפר נדרי אשתו הוא משום שנודרת על דעתו.

וכתב על זה הר"ן שזו היא שגגת הוראה, כי אין כונת הגמרא לומר שמהטעם הזה יכול הבעל להפר את נדריה, שהרי מצינו חילוקי דינים שנאמרו בפרשת הפרת נדרים, כגון שצריך לשונות מיוחדים הנחשבים ללשון הפרה, ואילו

זיקת היבום היא מצב אישות, והיא אף יותר חזקה ממצב האישות של אירוסין, אלא נחשבת היבמה מחמת זיקתה ליבם כאילו היא כנוסה כבר אליו, (38) ולכן יכול היבם להפר לבדו.

במה דברים אמורים, כאשר היא נופלת לפני יבם אחד. אבל אם היא זקוקה לשני יבמים, אין מבורר למי מהם היא נחשבת כנוסה [והדבר תלוי במי שיכנסנה לבסוף, וקיימא לן שבדאורייתא "אין ברירה"], ולכן, שניהם אינם יכולים להפר.

אלא, רבי אליעזר הסובר שאפילו נפלה לפני שני יבמים יכול כל אחד מהם לחוד להפר לה את נדרה — **מאי טעמיה?**

אי, כי גם אם נאמר "יש זיקה", שהזיקה בין היבם ליבמתו נחשבת כקנין אישות, הלא "**אין ברירה**", ואי אפשר לומר שאם יכנסנה היבם שהפר את נדרה בהיותה שומרת יבם,

אמר לו רבי יהושע: עקיבא, דבריך [טענתך זן] היא במקום שנפלה היבמה לפני שני יבמין.

אבל **מה אתה משיב על מקום שנפלה היבמה לפני יבם אחד?**

אמר לו, אין היבמה גמורה [שייכת לגמרי] **ליבם, כשם שהארוסה גמורה** [שייכת לגמרי] **לאישה.**

גמרא:

ודנה הגמרא במחלוקת של התנאים במשנה: **בשלמא רבי עקיבא, סבר אין זיקה.**

זיקת היבום שבין היבמה ליבם, אינה נחשבת כקנין אישות כמו אירוסין, ולכן אין היבם יכול להפר נדרי יבמתו. ובשלמא **רבי יהושע, סבר יש זיקה.**

לנדר, ואם כן מדוע בהפרת בעל אין הנדר מתבטל מעיקרו אלא רק מכאן ואילך?
ולפי דברי הר"ן מיושבת קושיה זו, כי אין הכונה שמטעם זה נחשב הנדר לטעות, אלא הכונה היא שמטעם זה זיכתה התורה את הבעל בנדר, ומכל מקום, זה כדין הפרה רגילה, שמבטלת את הנדר רק מכאן ואילך.

38. הר"ן מביא שני פירושים.

א. אליבא דרבי יהושע יש זיקה, והרי היא נחשבת כמו מאורסת לו ויכול היבם להפר אך ורק בשותפות עם האב.

ב. כיון שיש זיקה הרי זה יותר מאירוסין, והיא נחשבת כנוסה לגמרי ויכול היבם להפר לבד ואין צורך גם בהפרת האב.

לארוס. ודין זה נאמר רק בבעל שזוכה בנדרי אשתו, אבל כל אדם הנודר על דעת חברו אין חברו זוכה בנדרו, ואינו יכול לבטלו שלא עפ"י התרת חכם. ועיי' עוד בדברי הר"ן באריכות.

אמנם, במסכת נדה דף מו ב אמרינן, יתומה קטנה שהשיאנה אמה? ואחיה, על אף שאין קידושיה חלים מהתורה אלא מתקנת חכמים, בכל זאת יכול בעלה להפר לה, כיון שכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת. ואם כן חזינן שכל אדם הנודר על דעת חברו יכול חברו לבטל את נדרו. דאם לא כן, איך יכול בעלה של הקטנה להפר את נדריה? והרי מהתורה אינה אשתו כלל. וצ"ע. [רש"ש]

והק"ן אורה מקשה על דברי רב פנחס, שאם כן, הרי צריך הנדר ליחשב כמו טעות כיון שנדרה על דעתו והרי התברר שאינו מסכים

ואם כן, איך יתכן לומר שיוכל להפר לה משום שהיא נחשבת לארוסה גמורה או לנשואה גמורה, כאשר עדיין יכול אחיו השני לאוסרה עליו.

ולפיכך סובר רבי יהושע שבשני יבמים, שכל אחד מהאחים יכול לאוסרה על אחיו השני גם לאחר המאמר, אין זיקת היבום והמאמר מועילים לתת לו זכות הפרה.

ורבי עקיבא סבר, אין זיקה — שזיקת היבום אינה מועילה כלל להחשיבה כאשתו, ואפילו יבם אחד אינו יכול להפר נדרי יבמתו.

ומקשינן על תירוצו של רבי אמי:

ולרבי אלעזר [האמורא!], **דאמר** במסכת יבמות: **מאמר** אפילו לפי בית שמאי — **אין קונה** קנין גמור להחשיבה כאשתו לגמרי.

אלא מועיל המאמר רק לענין "לדחות בצרה".

שתי אחיות שנפלו ליבום לפני יבם אחד, והיו זקוקות לו שתיהן ליבום, הן אסורות עליו ליבום, מדרבנן, מחמת איסור "אחות זקוקתו". שהרי כל אחת מהן זקוקה לו מן התורה, ואחותה היא "אחות זקוקתו".

אך אם עשה היבם מאמר באחת האחיות, ורק אחר כך מת האח השני שהיה נשוי את אחותה, ונפלה עתה האחיות השניה לפניו ליבום, אין הראשונה שעשה בה מאמר נאסרת עליו כדין "אחות זקוקתו", כמו שאם תחילה יבם את אחת האחיות ואחר כך מת

יוברר הדבר למפרע שהיא היתה זקוקה לו ולא לאחיו.

ואם כן, האיך מפר היבם את נדרה לבדו כאשר היא זקוקה לשני יבמין⁽³⁹⁾?

ומתצינן:

אמר רבי אמי: כגון שעשה בה אחד מהיבמים מאמר [קידושין בכסף או בשטר].

ורבי אליעזר סבר לה כבית שמאי, דאמרי: "מאמר" קונה ביבמה **קנין גמור**, והרי היא כאשתו ממש [שיכול להוציאה בגט, בלי צורך בחליצה], ולכן יכול להפר לבדו את נדרה.

ורבי יהושע, אמר לך:

הני מילי בחד יבם, אז יכול להפר בין מחמת זיקת היבום, ובין מחמת המאמר.

אבל בשני יבמין — לא.

והטעם לדבר:

מי איכא מידי, האם יתכן כדבר הזה, **דכי [שאם] אתי אחוהי, אסר עליה בכיאה או בניטא, והוא מפר?**

הרי אפילו לבית שמאי הסוברים שמאמר קונה קנין גמור, אין דינה כאשת איש גמורה, שהרי אם לאחר שעשה בה אחד היבמים מאמר, יבוא עליה אח אחר, או יתן לה גט, היא נאסרת על שאר האחים, ואפילו על האח שעשה בה מאמר.

שיהא זה ודאי אישה. וכיון ש"אין ברירה", ועדיין לא הוברר מיהו אישה, אף אחד מהם לא יכול להפר.

39. הרשב"א שואל, שיפירו כל היבמים ואז הנדר ודאי יהא מופר?

ומתורן הרשב"א, כתיב "אישה יפרנו", וצריך

אחיו, בעלה של האחות השניה, אין הראשונה אסורה עליו משום אחות זקוקתו, כי השניה כלל אינה זקוקה לו, כי היא אחות אשתו, שאינה נופלת ליבום.

וכיון שכבר עשה בה מאמר, הרי לענין זה היא כאילו היא כנוסה לה.

אך לרבי אליעזר [האמורא], רק לענין זה נחשבת "בעלת המאמר" כאשתו, והשניה נאסרת עליו כדין אחות אשתו, ואם כן —

מאי איכא למימר?

הרי לפיו אין לומר שטעמו של רבי אליעזר הוא משום שעשה בה מאמר, שהרי המאמר אינו קונה קנין גמור עד שיוכל להפר נדריה, וחוזרת הקושיא, מהו טעמו של רבי אליעזר שיכול היבם להפר בין ביבם אחד בין בשני יבמים?

ומתריצין: **הבא, במאי עסקינן** —

כגון שתבעה היבמה את היבם שיכנוס אותה לאשהאו שיחלוץ לה, **ועמד** על כך **בדין**, וברח, **ואיתחייב לה מזונות**, שמחייבים בית דין יבם שעמד בדין וברח, לזון אותה, על ידי שיוורדים לנכסיו, וזנים אותה מהם.

וסובר רבי אליעזר **כדרב פנחס משמיה דרבא**.

דאמר: כל הנודרת — על דעת בעלה היא נודרת!

וכיון שחייב לה היבם מזונות, הרי היא נודרת על דעתו, ויכול להפר את נדריה.

וכך גם סובר רבי אליעזר במשנה הקודמת, שמשעה שהתחייב הבעל במזונותיה, היא נודרת על דעתו, והוא זכאי בהפרת נדריה.

ורבי יהושע, שאומר יפר כשהיא זקוקה לאחד ולא לשניים, סובר שזיקה היא ככנוסה.

תנן, שנינו במשנתנו: טו-ב

אמר רבי אליעזר קל וחומר, להוכיח את דבריו:

ומה אם אשה שקנה לעצמו על ידי קידושין, **הרי הוא מופר נדריה**.

אשה שקנה לו מן השמים על ידי מיתת בעלה, **אינו דין שיפר נדריה?**

ומקשה הגמרא מלשון המשנה על תירוצו של רבי אמי:

ואי, אם מדבר רבי אליעזר **בשעשה בה מאמר**, כדברי רבי אמי, אין זו אשה שהקנו לו מן השמים, אלא אשה שקנה לעצמו הוא.

שהרי על ידי מאמר שעשה בה, קנאה, ומדוע אומר רבי אליעזר שזה נחשב "אשה שהקנו לו מן השמים"?

ומתריצין:

כונת המשנה לומר, **שקנה לעצמו**, במאמר, **על ידי שמים** —

על ידי מיתת בעלה נוצרה ביניהם זיקה, בידי שמים, ובשל כך יכול היבם לעשות בה מאמר.

תפשוט, מביאה הגמרא ראייה ממשנתנו לפשוט ספק שהסתפק רבה:

דבעי רבה: